

Motion till riksdagen

1987/88:So33

av Ingegerd Anderlund m. fl. (s)
med anledning av prop. 1987/88:176 om
äldreomsorgen inför 90-talet

Ett stort problem inom den sociala hemtjänsten i dag är att kunna rekrytera och behålla personal. Det gäller att snabbt sätta till extra ordinära åtgärder bl. a. för att förbättra arbetsmiljön och tillgodose utbildningsbehovet.

Arbetsarkivstyrelsens utvärdering av de allmänna råden, AFS 1984:11 "Omvårdnadsarbete i hemmiljö", visar på allvarliga brister i arbetsmiljön. De allmänna råden har inte haft tillräckligt genomslag i kommunerna och utvärderingen pekar på att åtgärder måste till för att intensifiera arbetet med att förbättra arbetsmiljön.

Socialstyrelsens rapport "Personalförsörjningen inom hemtjänsten" understryker också behoven av förbättringar i arbetsmiljön inom den sociala hemtjänsten.

Det är otillfredsställande att arbetsmiljöfrågorna inte starkare framtonas i propositionen.

Bostadens läge, storlek och skick underlättar eller försvårar vård i hemmiljö. Det har också framkommit att utrymmen ofta saknas för tekniska hjälpmedel. Därför har informationen till personalen stor betydelse och att där finns möjligheter till förbättringar genom att statsbidrag och bidrag kan erhållas till bostadsanpassning så att de aktivt kan verka för förbättringar. Propositionen betonar under punkt 7.2 behovet av en förändring av arbetsorganisationen inom den sociala hemtjänsten.

Vi delar den uppfattningen och vill framhålla betydelsen av att arbetsledarnas roll förändras till att vara mer stödjande och uppmuntra till initiativ. I anslutning härtill är det mycket viktigt att även peka på arbetsledarens ansvar för arbetsmiljön, såväl den fysiska som psykosociala.

Propositionen uttalar att hög prioritet bör ges åt personalpolitiska insatser inom äldreomsorgen. Riksdagen har beslutat att anvisa 200 milj. kr. under två år för detta ändamål. Det skall fördelas till kommunerna på samma sätt som schablondelen av statsbidraget. Det är, menar vi, på sikt inte tillräckligt med generella bidrag utan krav på prestationer.

För att lösa de stora problemen med att rekrytera och behålla personal är det nödvändigt att inom ramen för anvisade medel komma med konkreta förslag till åtgärder. Exempel på sådana åtgärder kan vara att, som socialstyrelsen föreslagit i sin rapport, dels stimulera utbildning av redan anställd personal genom ett statsbidrag till vikariekostnaden för den personal som är under utbildning, dels betala ett högre statsbidrag till inrättande av heltidstjänster.

Vidare bör årsarbetarbidraget knytas till utbildningskrav på vårdbiträden i hemtjänsten. På så sätt knytas bidragen till en prestation som kommunerna måste utföra.

Behoven av utbildningsinsatser är mycket stora. Det gäller såväl grundutbildning som fortbildning av personalen inom den sociala hemtjänsten. Grundutbildningen måste utökas genom att både ungdomsutbildningen och utbildning inom vuxenutbildningen av redan anställda får ökade resurser. I avsnitt 9.3 hänvisar statsrådet till att utbildningsministern ämnar vidta åtgärder i denna riktning.

De flesta som i dag saknar utbildning inom hemtjänsten tillhör gruppen som skall prioriteras i vuxenutbildningen. Det är också av det skälet lämpligt att utöka den totala resursramen inom den kommunala vuxenutbildningen. Vuxenutbildningen bör få sådana ramar att den utöver grundutbildningen kan inrymma delar av fortbildning av vårdbiträden.

Propositionen hänvisar till skolöverstyrelsens uppdrag att utvärdera försök med alternativa grundutbildningar för vårdbiträden. Vidare sägs i propositionen att ambitionen i första hand skall vara att utveckla yrkeskunnandet bland berörd personal.

Det är enligt vår mening lika viktigt att alla i sin grundutbildning får studera de ämnen som ligger till grund för såväl allmän som särskild behörighet till vidare studier inom det egna yrkesområdet.

Propositionen pekar i avsnitt 7.4 "Dagverksamhet" på att ett varierat utbud av dagverksamhet för äldre behövs för att ge behandling, rehabilitering, sysselsättning och gemenskap.

Detta är självklart ett viktigt inslag i hemtjänsten. Men det är av lika stor betydelse att framhålla arbetet med att förebygga ett ökat hjälpbehov. Det gäller att i ett tidigt skede ta till vara och bygga upp de resurser som vårdtagaren har. Vårdbiträdena kan utföra dessa grundläggande insatser genom sina kontinuerliga kontakter med de äldre. Sådana insatser bör utgå från en individuell plan som utarbetats gemensamt mellan vårdtagaren och vårdbiträdet. Personal med specialiserad utbildning inom området kan fungera som handledare och utbildare av vårdbiträdena.

I övrigt bör sådana kunskaper om förebyggande åtgärder ingå som en naturlig del i grundutbildningen i framtiden.

I avsnitt 12 "Uppföljning och utvärdering" föreslås att samhällets uppföljning och utvärdering av äldreomsorgen behöver förbättras. Inom ramen för den uppföljningen bör kommunerna åläggas att redovisa utbildningsplaner som innefattar uppgifter om andelen personal som saknar grundutbildning och hur man planerar att ge dem en grundutbildning inom yrket.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att anslaget till personalpolitiska insatser på sikt knyts till redovisade prestationer från kommunernas sida,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det föreslagna årsarbetarbidraget till kommunerna bör vara förbundet med utbildningskrav för vårdbiträden inom den sociala hemtjänsten,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kommunerna bör åläggas att redovisa utbildningsplaner som innefattar uppgifter om dels andelen personal som saknar grundutbildning, dels planerade utbildningsinsatser,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att den totala resursramen inom kommunal vuxenutbildning utökas så att den även inrymmer delar av fortbildning för vårdbiträden inom den sociala hemtjänsten,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att alla som arbetar inom den sociala hemtjänsten bör få information om att statsbidrag och bidrag till bostadsanpassning kan sökas,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetsledarens ansvar för den fysiska arbetsmiljön.

Stockholm den 6 juni 1988

Ingegerd Anderlund (s)

Sylvia Pettersson (s)

Berit Bölander (s)